

Jordløse-Trunderup lokalhistoriske forening

ÅRSSKRIFT 2009

Grafiker Ulla Nyberg

Fastelavnsridning i Trunderup. Se side 15

BERETNING 2008

Ved generalforsamlingen 2008 havde vi redaktør Jens Ove Jørgensen til at holde foredrag for os.

Onsdag den 6. august havde vi så vores sommertur, som gik til Hattébæks mølle og Damsboskoven, med de to store egetræer Adam og Eva, hvor skovfoged Knudsen fortalte den gamle spændende legende om de to træer.

Bagefter var vi hjemme i min have, hvor vi havde en hyggelig kaffemik.

Vi var ellers spændte på om vi kunne gennemføre turen, for det regnede faktisk hele dagen, men til aften blev det tørvejr, men stadig gråt og overskyet. Til trods for det var næsten 50 mennesker mødt op, og vi er meget glade for den flotte opbakning.

Onsdag den 12. november havde vi Holger Rasmussen til at holde et spændende foredrag med lysbilleder fra Afrika – det var næsten som at være der selv.

Så fortsætter vi jo samarbejdet med de øvrige arkiver i Assens kommune via samarbejdet i Arkivrådet.

Det har udmøntet sig i en fotoserie, der kommer i Aarup og Omegns Folkeblad, hvor der hver uge kommer et billede med beskrivelse fra et af arkiverne.

De bliver bragt efter en fordelingsnøgle, bestemt ud fra befolkningsgrundlaget, og der hører Jordløse jo til et af de små, selv om vi har Trunderup med. Så vi skal bringe i alt 3 billeder i løbet af året.

Skovfoged Knudsen fortalte levende om træerne i Damsboskoven.

Hattébæks Mølle da den endnu havde møllehjul.

Så arbejder vi jo på det nye computersystem Arkibas 4, som indebærer at vi skal have lagt alt ind på computer, så det bliver tilgængeligt for alle folk i og udenfor kommunen.

Vi skal have et nyt program til vores PC, for det vi har vil drille, siger Ulla og så er det irriterende at arbejde med.

Ulla og Kirsten har været på kursus i det nye system og så har vi meldt os ind i SLA Landsdækkende, så kan vi

få kontingentet til Arkibas 4 lidt billigere.

Vi får som sædvanlig henvendelser fra hele landet. Folk fra det gamle Jordløse er jo blevet spredt godt rundt og der er mange, der arbejder i slægtsforskning. Og så har vi så godt som altid nogen på besøg, når vi holder åbent den sidste onsdag i måneden og det er da rart, at folk kan finde os.

IDA GRØNBERG

WARTOVHUSET

Damsbo matr.nr. 1c
Wartovhus betyder vogterhus

Wartovhuset var beliggende på Damsbos mark. Helt ned til stranden og ud til skellet mellem de gamle Odense og Svendborg amter.

Wartovhuset nævnes første gang i en jordbog over Damsbo hovedgårds jordgods dateret den 20.02.1661, hvor Jørgen Jensen Alsing fæster huset. Det anføres at der til huset er »bevilget den jord på Strandby og Jordløse mark langs med stengærden indtil gårdens led seks alen i bredden som det findes afpælet.«

Huset brændte efter lynnedslag 1949 og blev ikke genopført.

Musikanter Hans Larsen boede i Wartovhuset fra 1867 – hvor han blev gift med datteren i huset – til han dør i 1922. Efterfølgende beretning er fortalt af Marius Risbjerg (fra Risbjeggård, Strandbyvej) til Thorvald Aabrandt og nedskrevet i 1972:

Det huset tilliggende jord var taget fra Strandby jordtilliggende, og lå

som en slags enklave til Jordløse sogn, Svendborg amt.

Mellem Damsbos udstrakte jordtilliggende og bondejorden til Strandby og Jordløse blev i stavnsbåndstiden rejst et højt stengærde.

Det begynder i strandkanten i Strandbykrogen og går flere kilometer op over bakker og dale i østlig retning, om til Runde Have (Overfor Risbjerggård på Strandbyvej). I sin tid var desuden en kirkesti langs stengærden, til brug for bl.a. beboerne i Wartovhuset.

Det første stykke fra stranden til hvor Jordløse mark begynder, tjener stengærden desuden som sogne- og amtsskel. På den sydlige side af dette stykke ligger nogle mindre ejendomme.

For de to af husenes vedkommende lå jorden nok syd for skellet og hørte egentlig til Strandby, men de hørte under Damsbo gods, Jordløse sogn, Salting herred.

Det nærmest Jordløse blev i 1880'erne revet ned og et nyt hus bygget ved siden af. Det fortælles at det nye hus opførtes bag det gamle. Da det var byg-

Beboerliste Wartovhuset

- 1661 Fæstet til Jørgen Jensen Alsing
- xxxx Søren Fisker †1772
- 1764 Fæstet til Hans Iversen *1723 i Faldsled, †1767, viet 1760 til Kirsten Jørgensdatter *1742 i Millinge
- 1767 Fæstet til Rasmus Hansen *1726 på Korshavn, †1794, viet til Maren Jørgensdatter *1736
Børn: Jørgen *1771, Hans (senere fæster) *1773, Peder *1775
- 1801 Hans Rasmussen*1773
viet til Anna Pedersdatter *1781 på Leergården
Børn: Maren *1800, Rasmus (senere fæster) *1802, Kristine *1818, Dorthea*1824
- 1846 Udlejes til Rasmus Hansen
viet til Anne Marie Handsdatter *1804 på Illum
Børn: Hans Rasmussen Wartou*1837, Kirstine *1840, Hansine *1840, Anna (Ane, gift med Hans Larsen) *1844
- 1881 Udlejes til Hans Larsen *1839, †1922,
viet 1867 til Anna Rasmusdatter *1844. †1906
Børn: Laura Marie *1867, viet 1894, Anna Marie *1869, Rasmine *1870, viet 1892 til Alrik Schumann, Vartora*1872, †1877, Ambra Christine *1876, Julius *1875, †1875, Lars Julius *1879. †1966, viet 1905 til Johanne Marie Hansine Klejner
- 1922 Husbestyrerinden Stine
Stines datter og svigersøn Matilde og Charles
- 1925 Købt af Hans Jacobsen og Maren Kirstine
(Senere Dagmarhus)
- 1929 Købt af Thorvald Siersted
Børn: Kai, Maja, Else, Ketty
- 19xx Købt af Lars Ruglykke Madsen gift med Betty Kirstine
Børn: Mainhardt, Johna, Eva, Minna, Vera, Frida, Sonja, Lars, Egon

get flyttede folkene fra det gamle over i det nye, hvorefter det gamle hus blev revet ned. Det nærmest stranden stod i min barndom, som det var bygget for mere end 200 år siden.

Det hed Wartovhuset. Her boede en musikanter og hans kone og huset hed i daglig tale Musikanterhuset. Efter hans død kom huset i andre hænder, og for den sidste brændte det, og blev liggende i ruiner.

Brandpladsen og jorden overgik til naboejendommen. Brandpladsen blev ryddet så meget at der kunne plantes kål mellem murene.

Det gamle hus blev altid regnet for hørende til Strandby. Det var uden tvivl, det ældste hus både i Jordløse og Hårby sogn.

Står vi på det huset tilhørende strandeng og følger stengærden med øjnene, ses det sammensunket og renvasket af højvande hen over engen. Ser det oppe over bakken hvor det er højt og bredt. Halvvejs oppe ligger huset halvvejs indgravet i bakken og halvvejs på en opfyldning.

En stor gammel eg ved stengærden skærmede for vestenvinden, den gav læ for det gamle hus. Stengærden gik her i en bue uden om huset og fortsatte op

Wartovhuset på
Hans Larsens tid.

langs herregårdsløkken, med de gamle bronzealderhøje med deres forblæste krat.

Huset var vinkelbygget. Det var naturligvis bindingsværk og med stråtag. Væggene var lave, vinduerne var blyindfattede. Gangdøren var delt i overdør og underdør af flade brædder. Trappestenen var en gammel kværnsten. Taget var yderst medtaget af vejr og vind.

Stuehuslængerne lå parallelt med stengærdet og staldlængen med gavlen

mod stengærdet. Derved blev der plads til en lille have mellem stengærdet og huset.

Staldlængen på udfyldningen, der var stensat på den side, der vendte mod stranden og det nederste af siden ud mod marken. Derved var det let at muge, bare ud ad lemmen med gødningsen, fald var der rigelig af.

Langs stuehuset var en 2 m bred gang med stenbrolægning og stensætning ind mod haven for at holde på jorden i den skrånende have. Noget et

Som der ser ud i dag, hvor Wartovhuset lå. Egetræet står her endnu, delvis udgået, så man ikke det tog skade ved branden.

stort valnøddetræ midt i haven også bidrog til.

For enden af gangen var indgang til loen. Porten var samlet med trænegler i stedet for søm. Den var så forfalden, at kun halvdørene i porten kunne åbnes. Hen ad denne gang måtte alt foder til kreaturerne bæres .

Ved gavlen af stuehuset var der en kampestensbrønd og op ad gavlen en spanderæk. Herpå var anbragt en lille transportspand og en mælkespand, desuden en stang med en snørkelkrog, til

brug ved ophaling af vand fra brønden, der ikke var særlig dyb.

I haven stod en flintesten der lignede en lille hund. I haven groede der kejserkroner, kodriver, levkøjer og mange andre blomster, op ad væggen med de små blyindfattede ruder groede slyngroser. Fra den side så huset rigtig pænt ud.

Mod Strandbysiden var køkkenvinduet med gardiner for og ellers kun et lille staldvindue i den kalkede længe. Nedenfor var møddingen.

Modstående
side: Musikanter
Hans Larsen med
familie. Kun de
voksne er navngi-
vet.

Øverst fra venstre:
Peder, Hans, Mine,
???, Ludvig (køb-
mand i Ernebjerg).
Nederst fra venstre:
Gudrun, Ane Lar-
sen, Hans Larsen,
Marie.

De to store træer ragede højt op bag huset. Gik vi ned ad havegangen, vi kaldte den slippet, kom vi til husets gangdør. Gennem den kom man ind i bryggerstet, der var i gavlen i hele husets bredde.

Her var der toppede brosten, og meget lavt til loftet. Her stod kar og baljer, karstol, vaskeredskaber og en øl-

tønne med tap i, langs den ene væg et bord.

Fra bryggerstet førte en dør ind til stuen. Her lå gulvet et trin lavere, gulvet var af mursten, som var slidt hule på de steder, hvor de færdedes mest.

Stuen var kun lille, der stod et lille bord under de små vinduer, der sad højt oppe, og i hvis karme der stod

nipsgenstande og blomsterpotter. Op mod bagvæggen stod en dragkiste med opsats og med kander af klart glas som pryde.

Musikanteren i Wartovhuset havde på en kande af klart glas med en diamant indridset en hilsen til Marius Risbjergs forældres sølvbryllup:

Barmhjertighed og fred og kærlighed vorder Eder mangfoldig.

Gud velsigne sølvbrudeparret.

J. A. Risbjerg og hustru K. Risbjerg født Larsen. På foden af kanden står H. Larsen musikker.

I en krog lige indenfor døren stod op til skorstenen en gammel rund kakkelovn, med kobbertud og emaljerede håndtag på lugerne. Den så temmelig forfalden ud som den stod der på en murstenssokkel. Loftet hang sine stede i buler, som om der lå en tung vægt ovenpå.

Fra stuen kom man ind i et lille, bitte køkken. Her var der lyst i forhold til i stuen hvor det store valnøddetræ tog både sol og lys.

I køkkenet var der også murstensgulv slidt i hulninger, hvor der blev gået mest. Op til skorstenen stod et gammelt komfur. Under vinduet stod et bord med krydsben og for enden af

det, ind mod væggen stod en bänk. Her havde musikanteren sin faste plads. Over hans plads hang på væggen et stort skibsur, der slog sine slag hver time i det lille køkken.

Traf det at døren til sovekammeret stod åben, kunne man se sengene struttende af pyldredhed og renhed.

Vel var huset gammelt og forfaldent, men rent var der her i hver en krog. Hvad der kunne udbedres med kalk og tapet var gjort. Enhver sprække i de gamle vægge var tætnede, enhver revne i træværket var tætnet med tapet, ja sågalt loftet var tapetseret for at skjule revnerne. Vinduerne vedligeholdte med maling og med trækgardiner.

Ane var sådan en køn pige som ung, fortalte de gamle, der kunne huske hende som ung pige, tillige var hun både god og dygtig, fortalte de.

Hans Larsen, som hun blev gift med, stammede fra Akkerup. Han havde som ung lært at spille på violin. Han spillede til bøndernes gilder, og til fest når der kom bud efter ham.

Ane og Hans Larsen var fra hver sin yderkant af det udstrakte sogn. De blev kendt med hinanden og begge syntes at de passede så godt sammen, at de turde

dele livets gode og onde dage med hinanden.

Hun havde huset, han havde violinen, og dog ikke finere hænder end at de nok kunne bruges til at passe de 3 td. land, der hørte til huset, også til at give en hjælpende hånd med hvor det trængtes i byens gårde.

Da Hans Larsen havde aftjent sin værnepligt som dragon og trompeterer, blev Hans og Ane viet og flyttede ind til Anes forældre i Wartovhuset.

Ingen nulevende husker de to gamle, heller ikke hvor længe de levede

sammen med de unge, men at de har levet under meget trange kår, er vist.

De kunne føde 2 køer på ejendommen, men kunne selvfølgelig hverken holde hest eller redskaber.

Hans Larsen og Marius Risbjergs far enedes om en ordning så gårdmanden skulle udrette kørsel og pløjearbejde. Som vederlag skulle musikanten udføre arbejde hos gårdmanden i slet og høst. Denne aftale bestod også efter at Anders Risbjerg overtog gården efter faderen, så længe musikanten levede.

Det var dog spillemandsvirksomhe-

StengærDET er her endnu. Her fra det nordøstlige hjørne af det der var haven, hvor der står to næsten sammenvoksede træer. Til venstre et bøgetræ og til højre et egetræ.

Wartovhuset 26. december 1939, hvor Lars Ruglykke holdt bryllup for en datter.

den der gav det kontante behov til familiens underhold.

Det var aftenarbejde og en del af natten med. Efter en sådan aftens spil ude i nabosognene kunne det bliver en langt og træls gang hjem til det afsidesliggende Wartovhus nede ved stranden.

En fra Håstrup har fortalt mig at Hans Musikanter gik de ca. 5 km op til Rasmus Leermann på Jordløse mark. Herfra fulgtes de to ad til Håstrup, endnu ca. 5 km, for at spille. Sent ud på

natten samme vej hjem med en fortjent tokrone i lommen.

Indtægten var dog stærkt varierende idet betalingen som regel ydedes ved frivillige bidrag af deltagerne ved ballerne. En gang eller to blev en sendt rundt med en hat og en anmodning om at give en skærv til musikken.

Musikantren havde en båd med tilhørende pram. Båden hed »Svanen« og så altid ren og nymalet ud. Båden havde sin ankerplads ud for stengærDET og

Nutidigt billede af en af gravhøjene på damsbomarken. Udsigt til bunden af Helnæsbugten og til højre ses Wartovhusets gamle egetræ.

brugtes kun i det små til egne fornødenheder og undertiden til en lysttur ud over bugten.

Hans Larsen var musiker, ikke en almindelig arbejdende husmand. Det sås både på person og påklædning. Han var ret høj og slank, med halvlangt skæg. Fingrene var lange og tynde, guldringen sad helt løs om fingeren. Det var

ikke en arbejders barkede næve. Han gik til daglig med en finstribet bluse med spændetamp i ryggen og til at knappe ned foran. En sådan fin bluse var der kun få der brugte til dagligdag.

Beskidte bukser sås han aldrig med. Han havde gode spisevaner. Læg mærke til musikanteren når i spiser, blev der sagt til børnene på Risbjerg.

Når han var inde at spise hjemme, havde han altid noget at fortælle. Han var ikke af dem der kun gik ind for at spise. Der skulle også være selskabelighed over måltiderne.

Samtalerne drejede sig oftest om egnens gamle slægter, deres oprindelse, familieskabet dem imellem, deres sønner og døtre om de var i hjemmet, eller ude at tjene, hvornår de blev gift og med hvem, hvor de flyttede hen efter at de var gift.

Om Musikundervisning af elever, om musikinstrumenter, om jagt og fiskeri ude på bugten, og den årlige tilbagevendende begivenhed, Høstgildet på Damsbo.

Om tiden som husar og trompetere. De måtte altid være påpasselige med hornet. Ved brug skulle det altid holdes lidt ud til siden, for at hesten ikke ved et slag med nakken skulle kunne ramme hornet, der kunne få skade ved slaget. Det var for militæret mindre væsentligt at hornet ved slaget kunne støde tænderne ind på rytteren.

Efterårets storme kunne få bugtens vand til at skifte fra lavvande til højvande inde i krogen. Forskel på lav- og højvande kunne ofte være op til 2 m. Vandet ødelagde da græsset i den sure

eng neden for huset. Syltemae kaldtes en sådan sur strandeng.

Når høet skulle køres ind, som regel 3 læs, blev det skubbet af vognen ude ved gavlen af stuehuset, hvorfra det blev båret hen ad gangen foran stuehuset til loporten. Herfra blev det forket op på »slyden« – stængerne over loen – og herfra ind på loftet over stuerne.

Musikanteren og Marius Risbjerg tog imod. De kom derop ved at kravle over fjallene ind til grisen. Herfra op på et andet fjalle skillerum, herfra op på en afsats, herfra op på loftet. Det var ikke så højt og meget snævert.

Loftet hen over stuerne var overlagt med kasserede dynevår og gamle luger og lignende, for at beskytte det, og for ikke at få alt for meget drys ned i stuen under arbejdet.

Du skulle have en luge i taget, foreslog Marius, så kunne vi holde udenfor den anden side af huset og forke høet ind.

Ja, ja dreng, du vil havde det her ligesom på Risbjerg, men det har vi ikke lokaliteter til her svarede musikanteren.

Nå endelig blev de færdige med første læs, og kunne køre i engen efter det næste. Ane stod tro og passede hestene medens de satte høet på loftet.

Der var tre læs der skulle op på loftet på denne omstændtlig måde.

Nedstigningen foregik efter et endnu mere besværligt ritual. Musikanten holdt Marius i hånden indtil foden fandt ansatsen.

»Se dig nu for når du hopper ned, du skulle ikke gerne komme til at ride på grisen«.

Når efterårsstormene drev tangen ind på stranden, sendte Hans Larsen bud til Risbjerg. Tangen var alle-mands-eje, så de gjaldt om at komme først for at bjerge tang til dækning af kulerne med roer.

Kravene til dansemusik til bøndernes gilder og til baller var langt fra så store som nu.

Hans Larsen kom med sin skindpose på nakken. Dens indhold var violinen. Han kravlede op på en forhøjning dannet af sammenskubbede bænke i et hjørne. Her anbragte han sig på en bæk, tog fiolen ud af skindposen, stemte den og var parat til at begynde.

Det kunne ske at nogle børn og unge mennesker tog på tur til Wartovhuset en søndag eftermiddag. Så tog Musikanten fiolen ned og spillede for os.

Hans Larsens yndlingsmelodi hed »Over bølgen«. Den lød så kønt inde i hans lave stue, så drømte vi da om, at vi var ude at sejle med »Svanen«. Ellers var det gamle dansemelodier, han spillede for os unge på søndagsbesøg.

Dem der havde øre for takt og rytme havde gerne en yndlingsmelodi, og slog takt med foden medens den blev spillet. En af tilhørerne deklamerede en selvvalgt tekst, når hans yndlingsmelodi blev spillet.

Ved bryllupper fortalte Musikanten ind imellem melodierne om pudsige hændelser oplevet ved andre gilder.

Ane døde mens Hans musikanter spillede til Niels Jensens sølvbryllup i Strandby.

Ane var alle dage glad ved musik, så hun skulle have musik med på sin sidste rejse. De fem km til Jordløse kirke, gik Musikanten bag kisten og spillede horn.

Hans Larsen havde husholderske sine sidste leveår. Han døde i 1922. Husholdersken og hendes datter og svigersøn boede nogle år herefter i Wartovhuset, hvorefter det blev solgt.

REDIGERET AF ULLA NYBORG

FASTELAVNSRIDNING I TRUNDERUP

Billedet på omslaget er fra Ellegårdsminde, Brusbjergvej 4, Trunderup matr. 7a.

Arkivet har ikke flere informationer om billedet, så skulle nogle af læserne vide mere om personerne på billedet, om dateringen eller om fastelavnsridning så ring til et bestyrelsesmedlem eller send en mail og fortæl, hvad du ved.

JORDLØSE-TRUNDERUP LOKALHISTORISKE ARKIV

Friskolen i Jordløse
Jordløse Møllevvej 14
email: jtarkiv@yahoo.dk
www.jordløse.nu

Arkivet er åbent sidste onsdag i hver måned kl. 18.30–21.30 (ikke juli og december) samt efter aftale.

BESTYRELSEN 2008
Ida Grønberg, formand,
6268 1772 / 2729 1770

Kirsten Johansen, kasserer,
6268 1575

Ulla Nyborg, sekretær,
6473 3370 / 2372 0323

Annalise Pedersen
6268 1350 /

Svend Poulsen
2562 8574

Pris for ikke medlemmer 15 kr.